

SEMINAR C

Et retssikkerhedsmæssigt perspektiv, når man ikke selv kan tage stilling til flytning til plejebolig

Susanne B. Holm, selvstændig jurist og indehaver af Paragraf&Praksis, ekstern lektor på socialrådgiveruddannelsen på Aalborg Universitet

Susanne B. Holm ser store etiske problemer omkring det at flytte mennesker til et sted, de ikke ønsker at være, med mennesker de ikke kan lide, og med personale de ikke vil have, og at flytningen i yderste konsekvens sker med politiets hjælp. Måske det er den rette omsorg at flytte en person, men flytningen skal foregå korrekt. Flyttereglen er vedtaget, fordi der skal ske en afvejning mellem kommunens omsorgspligt set i forhold til en svækket borgers ret til selvbestemmelse.

Folketinget opstiller regler for, hvordan man behandler disse sager, og Susanne B. Holm har i sit oplæg fokus på retssikkerheden. Hendes perspektiv er personen med demens, selvom hun anerkender, at der er nedslidte ægtefæller, som også skal have hjælp.

At flytte i plejebolig

En ting er at have ret til en plejebolig og til at fortryde og flytte igen. Men hvad hvis man ikke kan gennemskue, hvad man skriver under på i en flytteansøgning? Det er ikke tilstrækkeligt, at de pårørende eller en værge giver samtykke til flytning. Susanne B. Holm skitserer et scenarie, hvor en borger med demens får tildelt en plejebolig. Ved borgeren, hvad vedkommende skriver under på? Måske borgeren skal have hjælp til fysisk, ved at føre hånden, at sætte underskriften, eller hvad hvis vedkommende ikke kan tage stilling til flytningen? Det er i disse tilfælde, at flytningen skal ske efter servicelovens magtanvendelsesregler.

Udgangspunktet for flytningen er selvbestemmelse, retten til at bestemme over sit eget liv. Denne ret er sikret ved FN's handicapkonvention og den europæiske menneskerettighedskonvention, som er fuldt inkorporeret i dansk lov.

FN's handicapkonvention: Skal sikre, at personer med handicap ikke bliver diskrimineret på grund af handicap.

Den europæiske menneskerettighedskonvention: Respekt for privatliv.

Konventionerne signalerer ligestilling. Handicappede har samme rettigheder som alle andre på dette område, dvs. ret til at bestemme, hvor man vil bo. Borgeren er ifølge konventionerne beskyttet ud fra et retsligt grundlag. Det er dog ikke forbudt at gøre indgreb i privatlivet, men der skal naturligvis være hjemmel herfor. Ufrivillig flytning er et tvangsindgreb, der skal ske på

grundlag af servicelovens flytteregler i § 129, som er en del af lovens magtanvendelsesregler.

Hvem anvendes magtanvendelsesreglerne overfor?

I servicelovens § 124a fremgår det, hvem der er målgruppen for magtanvendelsesreglerne. Det er personer med betydelig og varigt nedsat funktionsevne, der får personlig og praktisk hjælp samt socialpædagogisk bistand, og som ikke kan give et samtykke (i en foranstaltning efter § 125-129). Der skal foreligge den fornødne faglige dokumentation for nedsat funktionsevne. Dette skal dokumenteres fagligt af f.eks. socialpsykiatrien, læger, mv. I tilfælde hvor borgeren modsætter sig flytning eller mangler evnen til at give et gyldigt samtykke – et *informeret samtykke* – til flytning, skal flytningen ske efter flyttereglerne i servicelovens § 129. Værger kan give samtykke til en flytning til et aflastningstilbud, men ikke til midlertidige og særlige botilbud. Susanne B. Holm påpeger en problematik vedrørende brug af værger. På alle flyttesager, der afgøres efter magtanvendelsesreglerne, skal borgeren beskikkes en værge. Men på grund af lange sagsbehandlingstider kan det tage mange måneder, før der beskikkes en værge. Og det er et problem, når der står en bolig til rådighed nu. Udgangspunktet, som Susanne B. Holm ser det, er, at folk ikke ”går rundt og har værger”.

Hvad er samtykke fra en person med demenssygdom?

I tilfælde, hvor der skal gives samtykke efter magtanvendelsesreglerne, kan et gyldigt samtykke foreligge i form af et *udtrykkeligt samtykke* eller et *stilti-*

ende samtykke. Ved et udtrykkeligt samtykke, skal der gives klart udtryk for, at man er indforstået med den pågældende handling. Samtykket kan foreligge både skriftligt og mundtligt. Ved et stiltiende samtykke må den enkelte signaler og opførsel tolkes, således at der foreligger et samtykke, hvilket kræver et godt kendskab til personen med nedsat psykisk funktionsevne. ”Det lyder jo godt, men også farligt på samme tid”, siger Susanne B. Holm. Når der er tale om stiltiende samtykke, er det en tolkning af adfærd. Det er her, retssikkerheden kan komme på spil. Et samtykke kan ikke opnås ved passivitet. For at være passiv, er, når vedkommende ikke selv kan give udtryk for det, og er dermed ikke gældende som stiltiende samtykke. Der skal være en adfærd, der kan tolkes til at give et samtykke.

Servicelovens flytteregler

Begrebet flytning omfatter flere situationer:

- Fra en oprindelig bolig til botilbud
- Flytning inden for samme bebyggelse – f.eks. til/fra skærmet enhed
- Flytning fra en boform beregnet til midlertidigt ophold, hvor pågældende havde boet i år på aflastningsophold – ikke tale om en fysisk flytning, idet hun fortsat skulle have ophold samme sted
- Når et botilbud lukker/nedlægges
- Fra et botilbud til et andet botilbud
- Flytning til erstatningsbyggeri

Susanne B. Holm fortæller om forskellige sæt af forudsætninger, der giver hjemmel til at flytte borgeren efter flyttereglerne i serviceloven.

§ 129 stk. 1

Omhandler flytning, *når* hjælpen ikke kan gennemføres i personens hidtidige bolig, og *når* borgeren modsætter sig flytningen. Behov for flytning kan opstå, hvis personen ikke vil lukke nogen ind i hjemmet, af hensyn til arbejdsmiljø, eller hvis boligen ikke kan indrettes med lift. I dette tilfælde ser Susanne B. Holm en problemstilling i forhold til kommunernes forskellige serviceniveau. Nogle kommuner kræver, at en borger, der har brug for hjælp 37 timer om ugen, skal modtage hjælpen i en plejebolig. Dette, påpeger hun, kan være ulovligt.

§ 129 stk. 2

Reglen anvendes, hvor flytning skal ske for, at borgeren kan modtage den nødvendige hjælp, at hjælpen ikke kan ydes i den hidtidige bolig, og at bor-

geren ikke modsætter sig flytningen. Borgeren er ikke i stand til at give et informeret samtykke. En af betingelserne er, at det omsorgsmæssigt vurderes at være hensigtsmæssigt for den pågældende. Susanne B. Holm påpeger, at der kan opstå tvivl, om denne flytning er en form for overgreb. Personen, der træffes afgørelse om, er ikke selv herre over hvilket perspektiv, sagen blive behandlet ud fra. Det kan f.eks. ske, når en ægtefælle ikke læn- gere kan overkomme plejeopgaverne i hjemmet og derfor ønsker, at der skal ske en flytning. Selvom det er til personens bedste, er det stadig indgreb, og derfor opfordrer hun til, at indgrebet sker med åbne øjne, registreringer og indberetninger. Hun påpeger, at det er et stort problem i praksis.

§ 129 stk. 3

Formålet med denne regel er, at flytte en person, der allerede bor i særligt botilbud, og mangler evnen til at give informeret samtykke. Det skal være muligt at flytte personen til et andet botilbud for at bevare tilknytningen til de pårørende.

Susanne B. Holm fortæller, at Ankestyrelsen i sin praksis lægger vægt på, dokumentationen for, at personen profiterer personligt af flytningen.

Regel om afgørelser

Indstilling til flytning skal indeholde et dokumentationsgrundlag. En flytning er en afgørelse, og den træffes over for den person, det drejer sig om. Der skal i afgørelsen indgå en begrundelse og en klagevejledning. Susanne B. Holm påpeger, at i afgørelser om flytning efter servicelovens § 129, har de pårørende og borgeren måske ikke samme interesse, og det kan gå ud over retssikkerheden. Sager om flytning opleves muligvis ikke som en afgørelse, men det er et indgreb over for den person, det går ud over, også selvom det er et omsorgsindgreb.